



**Alli Paasikiven Säätiö**  
**Iso Roobertinkatu 1 A 16**  
**00120 Helsinki**

### **Raportti: Lastensuojelun edunvalvojatoiminta 08/2012 – 05/2013**

Lastensuojelun edunvalvojatoiminnan päämääränä on varmistaa, että lasten oikeus osallistua ja tulla kuulluksi ja puolueettomasti edustetuksi toteutuu lasta koskeissa hallinnollisissa päätöksentekotilanteissa lastensuojelussa paikkakunnasta tai viranomaistahosta riippumatta.

Toiminnan tavoitteena on vaikuttaa siihen, että lapsen itsenäinen oikeus tulla kuulluksi ja puolueettomasti edustetuksi osattaisiin tunnistaa lastensuojelun päätöksentekotilanteissa.

Tässä raportissa raportoidaan Alli Paasikiven säätiön apurahalla toteutettua levittämistyötä. Apurahan avulla levitettiin tietoutta lasten edunvalvonnasta ja lasten kokemuksista sellaisille viranomaistahoille ja paikkakunnille, joissa ei vielä riittävästi tunneta velvoitetta edunvalvojan hakemiseen ja siitä koituvaan hyötyyn lapsen selviytymisprosessissa. Tämän lisäksi Pelastakaa Lasten lastensuojelun edunvalvojatoiminta on tukenut lastensuojelun edunvalvonnan juurtumista omalla rahoituksella. Lastensuojelun edunvalvojatoiminta on järjestänyt uusien edunvalvojien koulutusta yhteistyössä Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian kanssa, tukenut edunvalvojaverkostoa järjestämällä edunvalvojien kesäpäivät sekä säännöllisiä vertaispäiviä edunvalvojille, uusintunut kuntakartoituksen edunvalvojan käytöstä yhteistyössä kehittäjäverkoston kanssa sekä ollut säännöllisesti yhteydessä STM:n ja THL:n virkamiehiin lastensuojelun edunvalvojatoiminnan tulevaisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Lasten edunvalvontaan liittyviä kehittämistarpeita on nostettu esille järjestön vaikuttamistyössä, mm. lastensuojelun laatusuosituksen kommentoinnissa ja YK:n ihmisoikeussopimuksen määräaikaissäraportoinnin yhteydessä.

### **Toteutunut toiminta**

Elokuun 2012 ja toukokuun 2013 välillä järjestettiin yhteistyössä alueellisten ja seudullisten yhteistyötahojen kanssa 5 koulutusta ja 2 koulutuksellista työkokousta eri puolilla Suomea (ks taulukko 1). Koulutusten avulla vahvistettiin paikallisten viranomaisten (sosiaalityö, poliisi, maistraatti, tuomioistuimet) edellytyksiä tunnistaa lapsen itsenäinen oikeus tulla kuulluksi ja puolueettomasti edustetuksi lastensuojeluun liittyvissä päätöksentekotilanteissa. Koulutusten myötä viranomaiset saivat tietoa siitä, miten lapset hyötyvät edunvalvonnasta ja miten viranomaisprosesseihin joutuvat lapset kokevat prosessin ja mahdollisuutensa vaikuttaa niihin. Tietoa levitettiin myös alueille, joissa edunvalvojatoiminta ei ole vielä vakiintunutta (Ahvenanmaa, Raahen seutu, Pohjois-Karjala, Uusimaa). Koulutusten yhteydessä käytettiin koulutusmateriaalina julkaisua lasten kokemuksista edunvalvonnasta sekä lastensuojelun edunvalvonnan käsikirjaa. Koulutukset ja koulutuksellista sisältöä sisältäneet työkokoukset tavoittivat yhteensä 256 viranomaista.



Raportointikauden aikana edunvalvoajatoimintaa alueellisesti koordinoivat ja kehittävät tahot eri puolilta Suomea koottiin kaksi kertaa yhteisiin työpajapäiviin (20.9.2012 ja 12.2.2013). Työpajapäivissä suunniteltiin edunvalvoajatoiminnan edistämistä ja alueellisia koulutuspäiviä.

Näiden lisäksi syksyille 2013 on sovittu 5 alueellista koulutusta (Pori, Jyväskylä, Hämeenlinna, Oulu, Luumäki) viranomaisille.

Taulukko 1: Koulutukset, työkokoukset ja puheenvuorot seminaareissa 08/2012 alkaen:

Lastensuojelun edunvalvonnan koulutukset ja yhteistyöpalaverit, joissa Pelastakaa Lasten edunvalvoajatoiminnalta koulutuksellista sisältöä					
2012		Tilaisuus	Yhteistyötahot / järjestäjät	Kohderyhmä	Osall. arvio
	24.9.2012	Koulutuspäivä, Maarianhamina, Ahvenanmaa	Ahvenanmaan Pelastakaa Lapset, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Ahvenanmaan lapsiasiavaltuutettu	Ahvenanmaan kuntien sosiaalityöntekijät, maistraatti, käräjäoikeus, poliisi.	40
	26.9.2012	Pirkanmaan yhteistyökokous, Tampere	Tampereen kaupunki, Pikassos	Pirkanmaan yhteistyöverkosto (Is-päälliköt, maistraatti, poliisi, tuomioistuimet, oikeusavustajia, yleinen edunvalvonta)	40
	27.9.2012	Koulutuspäivä Isev, Luumäki	Socom	Kaakkois-Suomen kuntien sosiaalityöntekijät, maistraatti, käräjäoikeus, poliisi.	50
	7.11.2012	Koulutuspäivä Isev, Joensuu	AVI, ISO, Pelastakaa Lasten Itä-Suomen aluetoimisto	Pohjois-Karjalan kuntien sosiaalityöntekijät, maistraatti, käräjäoikeus, poliisi.	35
	29.11.2012	Varsinais-Suomen ev-toiminnan kehittämispäivä - koulutus, Turku	VASSO	Varsinais-Suomen kuntien sosiaalityöntekijät, maistraatti, käräjäoikeus, poliisi.	50
2013	17.4.2013	Kaakkois-Suomen Isev työkokous, Luumäki	SOCOM	Kaakkois-Suomen yhteistyöverkosto (Is-päälliköt, maistraatti, poliisi, tuomioistuimet)	20
	15.5.2013	Koulutus lastensuojelun edunvalvonnasta, Tuusula	Tuusulan kaupunki	Tuusulan, Järvenpään ja Nurmijärven kuntien sosiaalityöntekijät	21



<b>Yhteensä osallistujia</b>	<b>256</b>
------------------------------	------------

Puheenvuorot lastensuojelun edunvalvonnasta seminaari- ym. tilaisuuksissa					
2012		Tilaisuus	Yhteistyötahot / järjestäjät	Kohderyhmä	Osall. arvio
	21.8.2012	Toimittajatapaaminen Tiukulassa, jutut HBL ja YLE Puhe	Pelastakaa Lapset		10
	5.9.2012	Esittelypuheenvuoro venäläisdelegaatiolle Tiukulassa	Pelastakaa Lapset & LSKL		20
	12.-14.9.2012	Työpaja, Pohjoismaiset lastensuojelupäivät, Tukholma	Almänna Barnahus & pohjoismaiset Is-kattojärjestöt	Pohjoismaiset lastensuojelun ammattilaiset	35
	21.-24.10.2012	Työpaja, IFCO Regional European Conference, Sofia, Bulgaria	IFCO	Eurooppalaiset perhehoidon ammattilaiset	15
	30.10.2012	Edunvalvojan tarpeen arvioinnin koulutusta Pelastakaa Lasten sosiaalityöntekijöille	Pelastakaa Lapset	Pelastakaa Lapset ry:n työntekijät	40
	14.-15.11.2012	Työpaja, Valtakunnalliset perhehoidon päivät, Jyväskylä	Perhehoitoliitto, Pesäpuu	Perhehoidon ammattilaiset	15
<b>Yhteensä osallistujia</b>					<b>145</b>

### Tulosten ja vaikutusten arviointi

Vuoden 2013 alussa saavutettiin merkittäviä edistysaskeleita lastensuojelun edunvalvojatoiminnan rakenteiden ja juurtumisen kannalta. Tällöin vahvistui Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mahdollisuus ottaa vastuulleen lastensuojelun edunvalvonnan valtakunnallinen koordinointi. Koordinointi on THL:n Lapset, nuoret ja perheet – osaston toimintasuunnitelmassa vuoden 2014 alusta ja koordinaation käytännön toteutusta on alettu suunnitella. Lastensuojelun edunvalvojakoulutuksen tulevaisuus on turvattu, sillä Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia jatkaa koulutusta. Keväällä 2013 julkaistussa Valviran kunnallisia lastensuojelupalveluita koskeva valtakunnallinen valvontaohjelmassa (2013-2014) veloitetaan kuntia siihen, että niillä pitää olla toimintamalli edunvalvojan tarpeen arviointiin sekä asiantuntijalista edunvalvojana käytettävissä olevista henkilöistä. Alli Paasikiven säätiön apurahan avulla toteutettu tietoisuuden levittäminen lastensuojelun edunvalvonnasta on osaltaan luonut painetta sille, että toiminnan valtakunnallisia rakenteita koskeviin kysymyksiin on löytynyt ratkaisuja.



Pelastakaa Lapset on toteuttanut yhteistyössä alueellisten toimijoiden kanssa kyselyä lastensuojelun edunvalvojan käytön yleisyydestä kunnissa. Kysely on levitetty kuntiin alueellisten yhteistyökumppaneiden välityksellä, joten se on kattanut ne alueet, joilla levittämistyötä on tehty. Alueelliset yhteistyökumppanit ovat sosiaalialan osaamiskeskustoja, lastensuojelun kehittämissyksiköitä ja kuntatoimijoita. Kysely toteutettiin ensimmäisen kerran vuonna 2010, jolloin se kattoi vuosien 2008–2009 tilanteen. Kysely lähetettiin yhdelle vastaajalle kunnassa tai muussa sosiaalipalveluita tuottavassa organisaatiossa (kuntayhtymä/ sote-alue tai vastaava). Kaikista kunnista ei valitettavasti ole saatu vastausta vuosittain, joten kysely ei anna suoranaisesti vertailukelpoista tietoa edunvalvojan käytön yleisyydestä. Sen perusteella voi kuitenkin nähdä suuntaa-antavasti, miten edunvalvojan käyttö on kunnissa edistynyt. Valtaosa kyselyyn vastanneista kunnista oli pieniä kuntia.

Taulukko 2: Kyselyyn vastanneiden kuntien/kuntayhtymien/sote-alueiden lukumäärä sairaanhoitopiireittäin:

Maakunta / Sairaanhoitopiiri	2008–2009	2010	2011	2012
Ahvenanmaa				3
Etelä-Karjala	1	2	1	1
Etelä-Pohjanmaa				
Etelä-Savo		13	2	
Itä-Savo			1	
Kainuu			1	
Kanta-Häme	4	5	4	5
Keski-Pohjanmaa				
Keski-Suomi	13	9	7	8
Kymenlaakso	3	5	2	4
Lappi	19	16	11	7
Länsi-Pohja			4	5
Pirkanmaa	18	13	9	14
Pohjanmaa				
Pohjois-Karjala			3	4
Pohjois-Pohjanmaa				
Pohjois-Savo	5	10	3	
Päijät-Häme		1		
Satakunta	9	4	8	2
Uusimaa		1	2	6
Varsinais-Suomi	6	4	9	8
<b>Yhteensä</b>	<b>78</b>	<b>83</b>	<b>66</b>	<b>67</b>

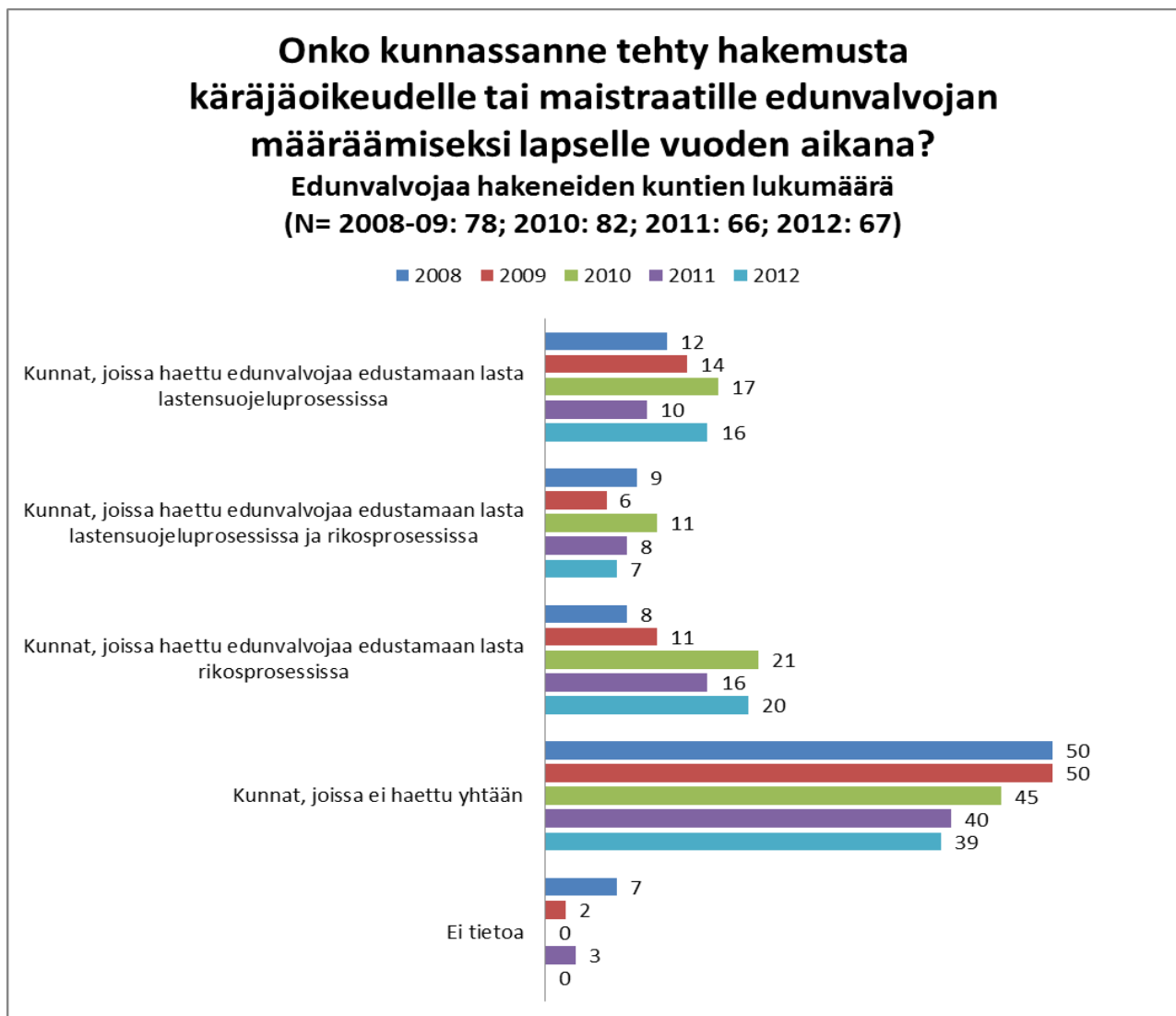
Kyselyllä kartoitettiin, onko kunnissa tehty hakemuksia lapsen henkilöä koskevan edunvalvojan määräämiseksi lapselle ja kuinka monelle lapselle edunvalvojia on haettu. Vastaajilta kysyttiin erikseen, onko edunvalvojaa



haettu edustamaan lasta lastensuojeluprosessissa, rikosprosessissa tai yhdistettynä tehtävänä edustamaan lasta molemmissa prosesseissa. Rikosprosessissa lapselle on määrättävä edunvalvoja holhoustoimilain mukaisesti esitutkintaa ja mahdollista tuomioistuinkäsittelyä varten, jos lapsen huoltaja on esteellinen edustamaan lasta, esimerkiksi jos huoltajaa tai tälle läheistä henkilö epäillään lapsen kohdistuneesta rikoksesta.

Seuraavat kaksi kaaviota koskevat edunvalvojaa vuoden aikana hakeneiden kuntien (tai kuntayhtymien / sote-alueiden) määrää. Kaavioita tulkittaessa on huomioitava, että kyselyyn vastanneiden kuntien lukumäärä on vaihdellut kyselyn toteuttamisvuosina 82 ja 66 välillä. Vastanneet kunnat eivät myöskään ole joka kyselykierroksella samoja. Näin ollen kaavioita voi tulkita vain suuntaa-antavina siitä, miten yleistä edunvalvojan hakeminen on kunnissa.

**Kaavio 1: Edunvalvojaa hakeneiden kuntien lukumäärät 2008-2012**

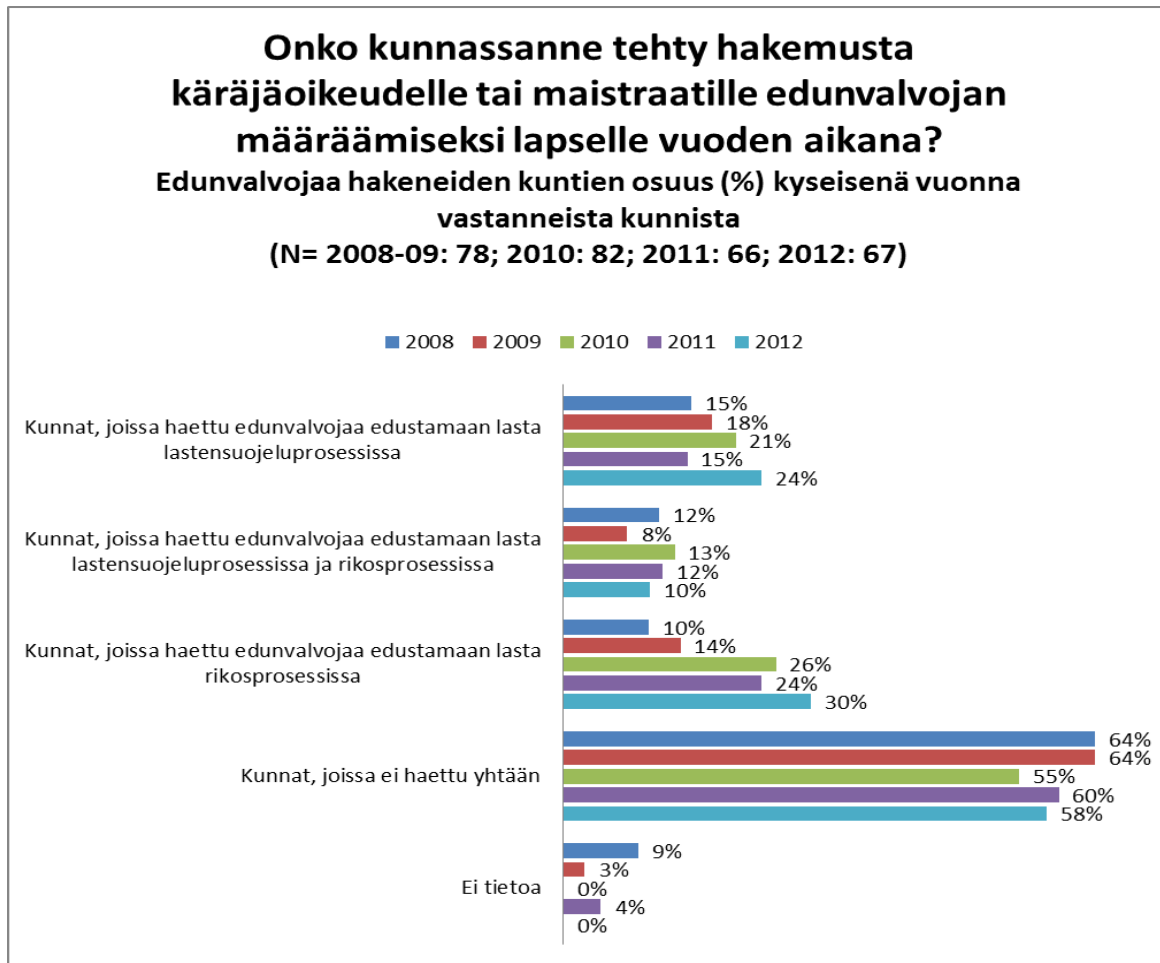


Ylläoleva kaavio kuvaa sitä, kuinka moni kunta on hakenut edunvalvojaa edustamaan lasta lastensuojeluprosessissa, lastensuojelu- ja rikosprosessissa tai rikosprosessissa. Koska vastanneiden kuntien



lukumäärä on vaihdellut kyselyn toteuttamisvuosina, on seuraavassa kaavioissa esitetty edunvalvojaa hakeneiden kuntien määrät prosenttiosuksina kyseisenä vuonna vastanneiden kuntien kokonaismäärästä. Ylivoimaisesti eniten vastaajista on kuntia, joissa ei ole haettu edunvalvojaa lapselle kertaakaan vuoden aikana. Pienissä kunnissa ei edunvalvojan hakeminen välttämättä tulekaan ajankohtaiseksi vuosittain. Edunvalvojaa hakeneiden kuntien määrä on kuitenkin kasvanut lukuun ottamatta vuotta 2011. Erityisen paljon on kasvanut niiden kuntien osuus, jossa on haettu edunvalvojaa edustamaan lasta rikosprosessissa. Ilahduttavaa on se, että myös lastensuojeluasiaan on osattu hakea edunvalvojaa entistä useammassa kunnassa.

Kaavio 2: Edunvalvojaa hakeneiden kuntien prosenttiosuus kyseisenä vuonna vastanneista kunnista 2008-2012.

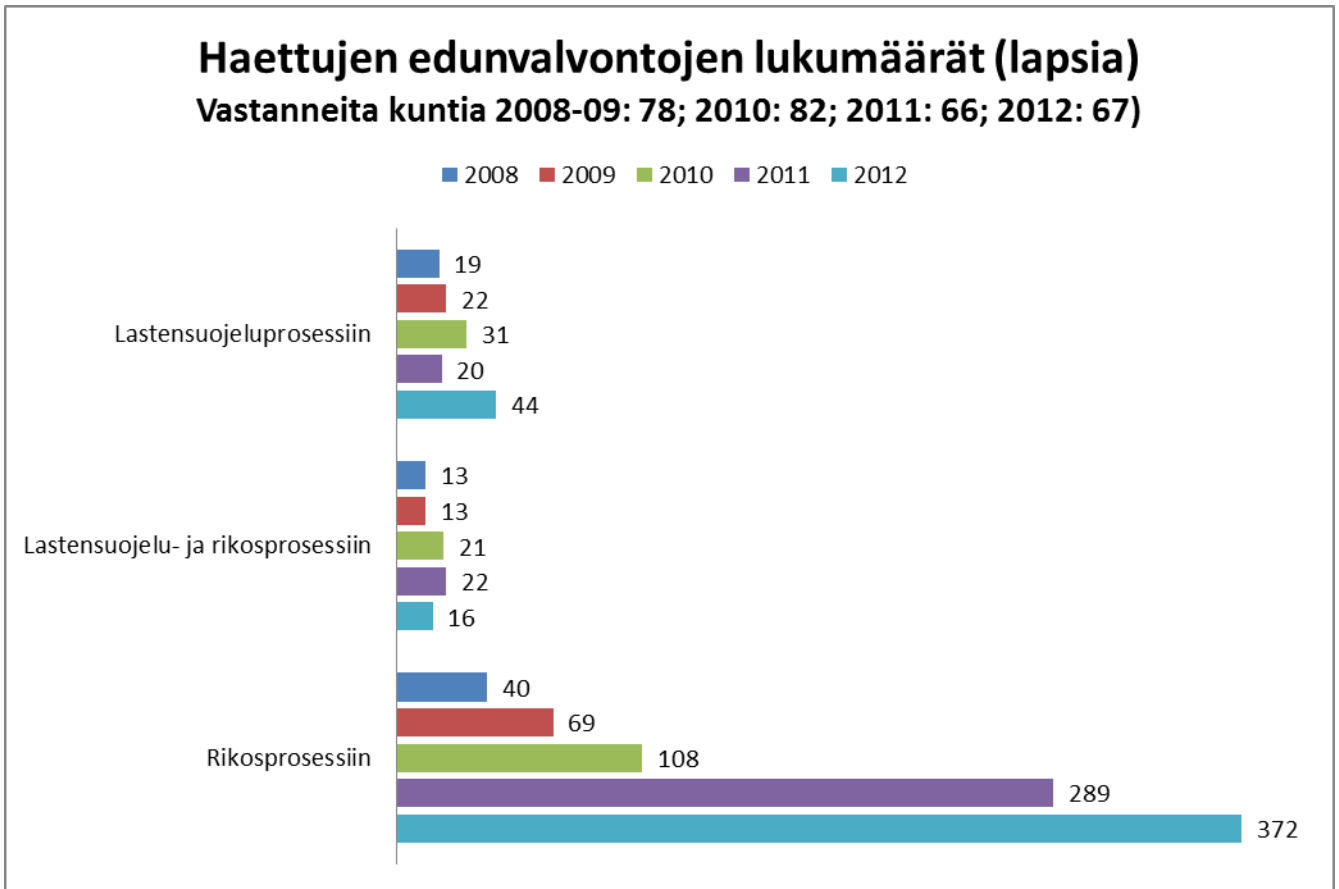


Kyselyssä kysyttiin myös sitä, kuinka monelle lapselle edunvalvojaa on haettu kunnassa. Edunvalvontaja ei suurimmassa osassa kuntia tilastoida, joten vastaajia ohjeistettiin antamaan arvio lukumäärästä mikäli tarkkoja lukuja ei ollut tiedossa.

Alla olevassa kuvaajassa rikosprosessiin haettujen edunvalvontojen määrää kasvattavat vuosien 2011-2012 osalta pääkaupunkiseudulta vastanneet kunnat, joissa rikosprosessiin haetaan vuositasolla 200-250 lapselle edunvalvojaa. Huolimatta siitä, että vastanneita kuntia oli vuonna 2012 vähemmän kuin vuosina 2008-2010, on edunvalvojaa haettu useammalle lapselle kuin aiemmin. Vuodesta 2008 lukumäärä lastensuojeluasiaan on tuplaantunut. Myös rikosasioissa edunvalvojaa haetaan entistä useammin.



**Haettujen edunvalvontojen lukumäärät 2008–2012 (Kaikki vastanneet kunnat tai kuntayhtymät 2008–2009: n=78; 2010: n=82, 2011 n=66, 2012 n=67)**



## Kulut

Apurahaa haettiin 8 kuukauden levittämisen- ja juurruttamistyöhön niin, että toiminta jakaantuu vuoden 2012-2013 ajalle. Hakemuksessa yksilöitiin, että haettava apuraha käsitti

- o 1 henkilön 50% työajan 8 kuukauden ajalta (Sisältäen koulutusten suunnittelun yhteistyössä alueellisten kumppaneiden kanssa, tilaisuuksien markkinoinnin, koulutusten sisällön suunnittelun, koulutusten tai työkokousten järjestämisen ja palautteiden keräämisen ja raportoinnin).
- o Koulutustoiminnan kuluja (koulutusmateriaalit, tilat ja tarjoilut, kouluttajan matka- ja majoituskulut)
- o Kokouskuluja (koulutusten suunnittelu yhteistyökumppaneiden kanssa)

Haettu summa oli yhteensä 30 000 €, ja myönnetty apuraha oli 10 000 €. Liitteenä ovat lastensuojelun edunvalvojatoiminnan kustannuspaikkareportit ajalta 1.8.2012 – 30.4.2013. Koko edunvalvojatoiminnan kulut kyseiseltä ajalta olivat yhteensä 39730 €. Alli Paasikiven säätiölle toimitetun hakemuksen mukaisia kuluja oli yhteensä 35148,06 € (ks. taulukko alla). Hakemuksen mukaiseen budjettiin verrattuna koulutustoiminnan kulut ja kokouskulut olivat odotettua pienemmät, sillä useimmissa järjestetyissä koulutuksissa paikallinen yhteistyökumppani huolehti tila- ja kahvituskuluista.



**Talouseläskelma:**

<b>Kuvaus</b>	<b>Selite</b>	<b>Haettu summa</b>	<b>Saatu apuraha</b>	<b>Toteutunut 1.8.2012-30.4.2013</b>
<b>Palkat ja palkkiot</b>		<b>21 300 €</b>		<b>32 419,95 €</b>
<b>Hankinnat</b>	<b>materiaalikuluja koulutuksissa 8x50€</b>	<b>500,00 €</b>		
<b>Muut kustannukset</b>	matkakulut 8x150 €	1 200,00 €		
	majoituskulut 3x100 €	300,00 €		
	<b>matka- ja majoituskulut yhteensä</b>	<b>1 500,00 €</b>		<b>1 995,20 €</b>
	<b>koulutustoiminnan kulut 8x500 €</b>	<b>4 000,00 €</b>		<b>485,48 €</b>
	<b>kokouskulut</b>	<b>2 700,00 €</b>		<b>247,43 €</b>
<b>Yhteensä</b>		<b>30 000,00 €</b>	10 000,00 €	<b>35 148,06 €</b>

Helsingissä 7.6.2013

Riitta Hyytinen  
lastensuojelupalveluiden johtaja  
Pelastakaa Lapset

Milja Laakso  
asiantuntija, lastensuojelun edunvalvojatoiminta